

Leo Trotskij

Jag vågar mitt liv

Inledning

Den 9 februari 1937 höll Trotskij i Mexico City ett tal om Moskvarättegångarna på engelska, ”I stake my life” (”Jag vågar mitt liv”). Tanken var att talet skulle överföras via telefonledning till New York där en stor samling åhörare väntade förgäves, ty telefonlinjen bröts. I Trotskij-antologin ”Den permanenta revolutionens epok” presenterar Isaac Deutscher talet. Nedan följer först Deutschers inledning och därefter talet i den svenska översättning som finns i den förkortade svenska översättningen av Trotskijs *Mitt Liv* som gavs ut 1937 (med stavningen av ryska namn uppdaterad)¹.

Deutscher om ”Jag vågar mitt liv”

Stalins terror nådde sin höjdpunkt i Moskvarättegångarna 1936-38. Fyra av dessa är mest kända: ’de sextons rättegång’ (Zinovjev, Kamenev, Smirnov, Mratjkovskij och andra) som hölls i augusti 1936; ’de sjuttons rättegång’ (Pjatakov, Radek, Sokolnikov, Muralov, Serebrjakov och andra) i januari 1937; den hemliga rättegången mot marskalk Tuchatjevskij och en grupp av de högsta generalerna i Röda Armén i juli 1937, och slutligen ’de tjugets rättegång’ (Rykov, Bucharin, Krestinskij, Rakovskij, Jagoda och andra) i mars 1938. Männerna på de anklagades bänk inkluderade alla medlemmar i Lenins politbyrå, med undantag av Stalin själv. Trotskij var trots sin frånvaro den huvudanklagade. Trotskij och det gamla bolsjevikiska gardet anklagades för att planera mord på Stalin och de andra sovjetledarna, för att genom sabotage konspirera mot landets militära och ekonomiska makt, och för att ha mördat massor av ryska arbetare. Det hävdades också att de alltsedan revolutionens första dagar hade arbetat i spiontjänsten för England, Frankrike, Japan och Tyskland och ingått hemliga avtal med Hitlers och Mikadons agenter för att dela upp och avträda stora delar av det sovjetiska territoriet till Tyskland och Japan.

Dessa rättegångar följdes av en omfattande utrensning som berörde partimedlemmar, soldater, kominternledare, vanliga arbetare och bönder, regeringstjänstemän, industri- och jordbruks-tjänstemän, vetenskapsmän, författare och konstnärer, människor från varje sektor av det sovjetiska samhället. Det verkliga antalet offer är fortfarande okänt, men det måste ha uppgått till miljoner. Stalins närmaste män undantogs inte och till och med cheferna för den hemliga polisen, Jagoda och Jezjov, som hade organiserat de tidigare rättegångarna föll offer för den enorma slakten. Många offer avrättades utan rättegång, därför att de vägrade vittna falskt. De anklagades framtvingade bekännelser i de offentliga rättegångarna var den enda basen för åtgärderna och domarna.

Endast Trotskij var utom räckhåll för Stalin och han kunde inte tystas. Mellan de första och andra rättegångarna, förberedde han ett tal (9 februari 1937) som via direkttelefon skulle vidarebefordras från Mexico City till Hippodrome i New York där ett stort auditorium väntade att få höra hans röst. Ett oförklarligt brott på överföringen den natten förhindrade detta. Trots att han inte hördes den natten, blev hans tal läst...

Jag vågar mitt liv

(Leo Trotskij 9 februari 1937)

Kära lyssnare, kamrater och vänner!

Jag börjar med en ursäkt för min omöjliga engelska. Sedan framför jag ett tack till kommittén, som gjort det möjligt för mig att tala på detta möte. Ämnet för mitt anförande är Moskva-processen. Jag ämnar inte ett ögonblick överskrida gränserna för detta ämne, vilket redan i och för sig är alldeles för omfattande. Jag ämnar icke vädja till lidelserna, icke till edra nerver, men till förnuftet. Jag tvivlar icke på, att förnuftet skall finnas på sanningens sida.

¹ För en nyare oavkortad version av *Mitt Liv* (där talet inte ingår), se [Mitt liv – försök till en självbiografi](#) – Red

Zinovjev-Kamenev-processen har inom den allmänna opinionen utlöst fasa, oro, förtrytelse, misstroende eller åtminstone förvirring. Pjatakov-Radekprocessen har ytterligare stegrat dessa känslor. Detta är ett obestriddigt faktum. Tvivel på rättvisa betyder i detta fall misstanke för humbugsdöm. Kan man uppleta en mera förödmjukande misstanke mot en regering, som uppträder under socialismens banér? Vari består sovjetregeringens egna intressen? I att skingra dessa misstankar. Vad är de sanna sovjetvännernas plikt? Att bestämt säga till sovjetregeringen: det är nödvändigt, kosta vad det kosta vill, att skingra västerlandets misstro mot sovjeträttvisan.

Att på detta krav svara: ”Vi ha vår egen rättvisa, allt annat angår oss inte”, det är att hänge sig åt en uppblåst prestigepolitik i Hitlers eller Mussolinis stil i stället för att syssla med massornas socialistiska upplysning.

Till och med de ”Sovjetunionens vänner”, vilka innerst inne äro övertygade om rättvisan i Moskva-processerna (och hur många äro de? Det är synd, att man inte kan göra upp en samvetenas statistik!), till och med dessa byråkratins orubbliga vänner känna sig förpliktade att med oss kräva upprättandet av en auktoriserad undersökningskommission. Moskva-myndigheterna måste underställa en sådan kommission alla nödiga vittnesmål. Det råder tydligen ingen brist på dem, eftersom det var på grundval av avgivna sådana som 49 personer blevo skjutna i Kirovprocesserna, bortsett från de 150, vilka skötos utan rannsakan.

Låt oss inte glömma, att två advokater inför världsoptionen uppträda såsom garantier för rättvisan i Moskvadomarna: Pritt från London och Rosenmark från Paris, den amerikanske journalisten Duranty icke att förglömma. Men vem vill gå i borgen för dessa borgensmän? De två advokaterna erkänna med tacksamhet, att sovjetregeringen ställt alla nödiga förklaringar till deras förfogande. Låt oss tillägga, att ”kronjuristen” Pritt inbjöds till Moskva vid en lämplig tidpunkt, *eftersom* tiden för processen sorgfälligt hemlighållits för hela världen ända till sista ögonblicket. Sovjetregeringen fäste sig således inte vid något så förödmjukande för dess rättsväsende som att bakom kulisserna ta sin tillflykt till utländska advokaters och journalisters hjälp. Men när de socialistiska fackföreningsinternationalerna anhöllo om möjlighet att sända sina advokater till Moskva, behandlades de – varken mer eller mindre än – som försvarare för mördare och för Gestapo! Ni vet naturligtvis, att jag inte är anhängare av vare sig II. Internationalen eller av Fackföreningsinternationalen. Men är det inte uppenbart, att deras moraliska auktoritet står ojämförligt högre än mjukryggade advokaters? Ha vi inte rätt att säga: Moskvaregeringen glömmar sin ”prestige” inför myndigheter och experter, vilkas gillande den tillförsäkrat sig på förhand; den går med glädje in på att göra ”kronjuristen” Pritt till jurist för G. P. U. Men den har å andra sidan hittills brutalt avvisat varje undersökning, som skulle medföra garantier för objektivitet och opartiskhet. Detta är ett obestriddigt och förfärligt faktum! Men denna slutsats är kaniske felaktig? Ingenting är lättare än att vederlägga den: låt Moskvaregeringen framlägga inför en internationell undersökningskommission allvarliga, preciserade och konkreta förklaringar angående alla de dunkla ställena i Kirovprocesserna. Och bortsett från dessa dunkla ställen finns det dessvärre intet! Det är just därför, som Moskva griper till alla medel för att tvinga mig, den huvudanklagade, till tystnad. Under Moskvas fruktansvärda, ekonomiska påtryckning satte den norska regeringen mig inom lås och bom. Vilket lyckligt öde, att Mexicos storsinta gästfrihet tillätit mig och min hustru att möta den nya processen, inte i fångenskap, utan i frihet! Men nu ha alla hjul åter satts i rörelse för att tvinga mig till tystnad. Varför fruktar Moskva till den grad en enda mans röst? Endast därför att jag känner sanningen, hela sanningen. Endast därför att jag inte har något att dölja. Endast därför att jag är beredd att framträda inför en offentlig och opartisk undersökningskommission med dokument, fakta och vittnesmål i mina händer och avslöja sanningen in i minsta detalj. *Jag förklarar: att om denna kommission avgör, att jag på allra minsta sätt är skyldig till de brott, som Stalin påbördar mig, lovar jag högtidligt och på förhand att frivilligt*

överlämna mig åt G. P. U:s böddlar. Detta, hoppas jag, är klart sagt. Har ni alla hört det? Jag avger denna förklaring inför hela världen. Jag ber pressen att offentliggöra mina ord i det avlägsnaste hörn av vår planet. Men om kommissionen hävdar – hör ni mig? – att Moskva-processerna äro en medveten och uppsåtlig sammansvärjning, en skenbyggnad, konstruerad av människors ben och nerver, då skall jag inte uppmana mina anklagare att ställa sig framför en exekutionspluton. Nej, en evig vanära, av kommande generationer aldrig glömd, må bli deras straff! Lyssna anklagarna i Kreml på mig? Jag slungar min utmaning i ansiktet på dem. Och jag avvaktar deras svar!

Genom denna förklaring svarar jag i förbigående på de ofta förekommande invändningarna från ytliga skeptiker: ”Varför skall vi tro Trotskij och inte Stalin?” Det är absurt att sysselsätta sig med psykologiska hårklyverier. Det är inte fråga om personligt förtroende. Det är fråga om *bevis*. Jag föreslår bevis! Jag kräver detta bevis!

Lyssnare och vänner! I dag väntar ni av mig varken en vederläggning av ”bevisen”, vilka inte existera i denna affär, ej heller en detaljerad analys av ”bekännelserna”, dessa *onaturliga*, konstlade, omänskliga monologer, vilka i sig själva utgöra sin egen vederläggning. Jag skulle behöva mera tid än åklagaren till en konkret analys av processerna, ty det är svårare att reda ut en härva än att trassla till den. Detta arbete skall jag fullfölja i pressen och inför den kommande kommissionen. Min uppgift i dag är att blotta Moskva-processernas *fundamentala, ursprungliga* förvrängdhet, att utpeka de drivande krafterna i sammansvärjningen, dess verkliga, politiska innebörd, att klarlägga psykologin hos de medverkande och hos deras offer.

Zinovjev-Kamenev-processen riktade sig mot ”terror”. Pjatakov-Radek-processen ställde inte längre terrorn i förgrunden utan trotskisternas förbund med Tyskland och Japan för förberedelse av krig, Sovjetunionens delning, industriellt sabotage och utrotande av arbetarna. Hur skall denna skriande motsägelse förklaras? Ty efter avrättningen av de 16 sades det, att vittnesmålen från Zinovjev, Kamenev och de andra voro frivilliga, uppriktiga och överensstämmande med fakta. Inte nog därmed: Zinovjev och Kamenev yrkade dödsstraff på sig själva! Varför sade de då inte ett ord om det viktigaste: trotskisternas förbund med Tyskland och Japan och komplotten att sönderstycka Sovjetunionen? Kunde de ha glömt sådana ”detaljer” i komplotten? Skulle de själva, ledarna av den s. k. *centern*, inte ha vetat, vad de anklagade i den senaste processen visste, som ändå bestodo av folk av en underordnad kategori? Gåtan är lätt att förklara: denna nya blandning rördes ihop *efter* avrättningen av de 16, under loppet av de sista fem månaderna, som ett svar på ogynnsamma ekon i världspressen.

Den svagaste delen i processen mot de 16 är anklagelsen mot gamla bolsjeviker för förbund med Hitlers hemliga polis, Gestapo. Varken Zinovjev, Kamenev, Smirnov eller över huvud taget någon av de politiskt namnkunniga bland de anklagade erkände denna förbindelse. De gjorde tvärt halt inför denna ytterliga självförnedring! Det framgår därav, att jag genom så obemärkta och okända förmedlare som Olberg, Berman, Fritz David och andra skulle ha ingått förbund med Gestapo för ett så storslaget ändamål som att erhålla ett honduriskt pass för Olberg. Det hela var för gålet. Ingen ville tro det. Hela processen var misskrediterad. Det var nödvändigt att till varje pris rätta iscensättarnas grova fel. Det var nödvändigt att fylla ut luckan. Jagoda ersattes av Jezjov. En ny process sattes på dagordningen. Stalin beslöt att svara sina kritiker på följande sätt: ”Ni tror inte att Trotskij är i stånd att träda i förbindelse med Gestapo för en Olbergs skull och för ett pass från Honduras? Nåväl, jag skall visa er, att ändamålet med hans förbund med Hitler var att framkalla krig och att dela upp världen”. Emellertid saknade Stalin de förnämsta aktörerna för detta andra, ännu mera storslagna skådespel: han hade låtit skjuta dem. Till de förnämsta rollerna i den förnämsta föreställningen hade han endast andra rangens skådespelare! Det är inte överflödigt att lägga märke till att Stalin satte stort värde på Pjatakov och Radek som medarbetare. Men han hade inte några andra

kända namn inom räckhåll, vilka ens under ett för länge sedan förflutet skulle kunnat utpekas som "trotskister". Det är därför som ödet så hårt drabbade Radek och Pjatakov. Framställningen av mina sammanträffanden med Gestapos slödder genom okända och tillfälliga förmedlare uppgavs. Frågan lyftes plötsligt upp till världsscenens höjder! Det var inte längre frågan om ett honduriskt pass, utan det gällde nu styckningen av Sovjetunionen och till och med om besegradet av Amerikas Förenta Stater. Med hjälp av en gigantisk hiss stiger komplotten under en period av fem månader från den smutsiga polisdräggen till de höjder, där nationernas öden avgöras. Zinovjev, Kamenev, Smirnov, Mratjkovskij gingo i graven utan att känna till dessa grandiosa planer, förbund och perspektiv. Detta är det *fundamentalt falska* i den sista blandningen!

För att om också endast nödortfött överskylla den grälla motsägelsen mellan de två processerna, intygade Pjatakov och Radek, efter G. P. U:s diktamen, att de hade bildat ett "parallell"-centrum med tanke på Trotskijs bristande förtroende för Zinovjev och Kamenev. Det är svårt att fundera ut en dummare och mera vilseledande förklaring! Jag hade verkligen intet förtroende för Zinovjev och Kamenev efter deras kapitulation, och jag har inte stått i förbindelse med dem sedan 1927. Men jag hade ännu mindre förtroende för Radek och Pjatakov! Redan 1929 utlämnade Radek i G. P. U:s våld oppositionsmannen Blumkin, som sköts i all tysthet utan dom och rannsaking. Jag citerar vad jag då skrev i den *Ryska Oppositionens Bulletin*, som utkommer i utlandet: "Sedan Radek förlorat den sista resten av moralisk jämvikt, ryggar han icke tillbaka för något". Det är upprörande att tvingas anföras dylika hårda uttalanden om Stalins olyckliga offer. Men det skulle vara brottsligt att av sentimentala hänsyn dölja sanningen ... Radek och Pjatakov själva betraktade Zinovjev och Kamenev med högdragen överlägsenhet, och i denna självuppskattning hade de inte orätt. Mer än så. Vid tidpunkten för processen mot de 16, kallade åklagaren Smirnov för "ledaren av trotskisterna i Sovjetunionen". Den anklagade Mratjkovskij förklarade som ett bevis för att han stod mig nära, att man kunde närma sig mig endast genom hans förmedling, och åklagaren underströk i sin tur detta faktum. Hur var det då möjligt, att inte blott Zinovjev och Kamenev, utan även Smirnov, "ledaren för trotskisterna i Sovjetunionen", och Mratjkovskij heller ingenting visste om de planer, varom jag informerat Radek, som jag öppet brännmärkt som förrädare? Sådan ter sig den primära falskheten i den sista processen. Den avslöjar sig själv. Vi känna dess ursprung. Vi se marionettrådarna bakom scenen. Vi se den brutala handen, som rycker i dem.

Radek och Pjatakov erkände hemska brott, men deras brott äro meningslösa, märk väl: från de anklagades men icke från anklagarnas synpunkt sett. Med hjälp av terror, sabotage och förbund med imperialisterna skulle de ha velat återinföra kapitalismen i Sovjetunionen. Varför? Hela sitt liv igenom kämpade de mot kapitalismen. De leddes kanske av personliga motiv: maktlystnad? vinningslystnad? Under vilken annan regim som helst kunde Pjatakov och Radek knappast räkna med högre ställningar än dem, vilka de redan innehade före sin arrestering. Kanske offrade de sig på detta dumma sätt av vänskap för mig? En löjlig hypotes! Genom sina handlingar, tal och artiklar under de senaste åtta åren ha Radek och Pjatakov visat, att de voro mina bittra fiender.

Terror? Är det verkligen möjligt, att oppositionsmännen efter all revolutionär erfarenhet i Ryssland inte skulle ha kunnat förutse, att detta endast skulle tjäna som en förevändning för att utrota de bästa kämparna? Nej, de visste detta, de förutsågo det, de konstaterade det hundratals gånger. Nej, terror var inte nödvändig för oss. Å andra sidan var den absolut nödvändig för den härskande klicken. Den 4 mars 1929, för åtta år sedan, skrev jag: "Endast ett återstår för Stalin: att försöka att dra en linje av blod mellan det officiella partiet och oppositionen. Han måste absolut *sätta oppositionen i samband med mordförsök, förberedelse*

till väpnat uppror, o. s. v.” Kom ihåg detta: bonapartism har aldrig existerat i historien utan komplotter, uppdiiktade av polisen!

Oppositionen skulle ha varit en samling idioter, om de kunnat inbilla sig, att ett förbund med Hitler eller mikadon, vilka bägge äro dömda till nederlag i nästa krig, att ett sådant absurt, ofattligt, meningslöst förbund skulle för revolutionära marxister innebära annat än förnedring och undergång. Å andra sidan var ett sådant förbund – mellan trotskisterna och Hitler – synnerligen nödvändigt för Stalin. Voltaire säger: ”Om Gud inte existerade, så skulle det vara nödvändigt att uppfinna honom.” G. P. U. säger: ”Om alliansen inte existerar, är det nödvändigt att uppdiikta en sådan.”

Moskvaprocessernas innersta mening är en absurditet. Enligt den officiella versionen ha trotskisterna hållit på med att organisera den vidunderliga komplotten alltsedan 1931. Emellertid talade och skrevo samtliga som på befallning på ett sätt – men handlade på ett annat. Trots att hundratals personer voro invecklade i komplotten under mer än fem år, upptäcktes inte ett enda spår av den; ingen splittring, inga angivelser, inga konfiskerade brev förrän tiden var mogen för de allmänna bekännelserna! Sedan inställde sig ett nytt under. Folk, som hade organiserat mord, förberett krig, styckat Sovjetunionen, dessa förhårdade brottslingar, bekände plötsligt i augusti 1936 inte under trycket av bevis – nej, ty det fanns inga bevis – utan av vissa mystiska skäl, vilka hycklande psykologer förklara såsom säregna egenskaper för den ”ryska själen”. Tänk bara: i går förstörde de järnvägar och förgiftade arbetare – på hemlig order av Trotskij. I dag äro de Trotskijs anklagare och påbördade honom sina förmenta brott. I går drömde de endast om att mörda Stalin. I dag sjunga de alla lovsånger till honom. Vad är då detta: ett dårhus? Nej, herr Duranty och hans gelikar säga oss, att det är inte något dårhus, det är ”den ryska själen”. Ni ljuger, mina herrar, om den ryska själen. Ni ljuger om människosjälen över huvud taget.

Undret består inte blott i bekännelsernas samtidighet och samstämmiga karaktär. Undret ligger framför allt däri, att konspiratörerna enligt de gemensamma bekännelserna gjorde något, som blev ödesdigert just för deras egna politiska intressen men samtidigt synnerligen nyttigt för den ledande klicken. Ännu en gång sade konspiratörerna inför domarskranket precis vad Stalins mest servila agenter skulle ha sagt. Normala människor, vilka följa sin egen viljas bud, skulle aldrig kunnat uppföra sig som Zinovjev, Kamenev, Radek, Pjatakov och de andra gjorde. Hängivenhet för idéerna, den politiska värdigheten, den enkla självbevarelseinstinkten skulle tvingat dem att strida för sig själva, för sin personlighet, för sina intressen, för sina liv. Den enda förnuftiga och riktiga frågan är: *Vem försatte dessa människor i det tillstånd, då alla mänskliga reflexer förstöras, och hur bar han sig åt?* Det finns en mycket enkel princip inom rättsvetenskapen, som innehåller nyckeln till många hemligheter: *Is fecit cui prodest*; den som tjänar på det, han är den skyldige. De anklagades hela uppförande var från början till slut dikterat icke av deras egna idéer och intressen utan av den styrande klickens intressen. Och den förmenta komplotten, bekännelserna, den teatraliska domen och de alltigenom verkliga avrättningarna, alla ordnades av en och samma hand. Vems? *Cui prodest?* Vem tjänar på det? Stalins hand! Allt annat är bedrägeri, medveten lögn och tomt prat om ”den ryska själen”! I processerna uppträdde inga kämpar, ej heller några konspiratörer, men marionetter i G. P. U:s hand. De spelade dem tilldelade roller. Och ändamålet med den ynkliga föreställningen: att utrota all opposition, att förgifta själva källan till kritiskt tänkande, att definitivt stabilisera Stalins envælde.

Vi upprepa det: anklagelsen är en medveten iscensättning. Denna iscensättning måste oundvikligt avslöja sig i samtliga svarandenas bekännelser, om dessa granskas jämsides med fakta. Åklagaren Vysjinskij vet detta mycket väl. Det är därför, som han inte riktade en enda konkret fråga till de anklagade, något som kunde ha försatt dem i stor förlägenhet. Namnen, dokumenten, data, platserna, transportmedlen, omständigheterna vid mötena – alla dessa

avgörande fakta har Vysjinskij höljt i en skammens mantel, eller för att vara mera exakt, i en skamlös mantel. Vysjinskij talade till de anklagade icke på juristens språk utan på det konventionella språk som utmärker en mästare i att bluffa och med tjuvens jargong. Den försåtliga karaktären i Vysjinskijs frågor jämte den totala frånvaron av påtagliga bevis, detta utgör *det andra förkrossande beviset mot Stalin*.

Men jag ämnar inte inskränka mig till dessa negativa bevis. Ingalunda! Vysjinskij har inte påvisat och kan inte påvisa, att de *subjektiva bekännelserna* voro äkta, d. v. s. i överensstämmelse med *objektiva fakta*. Jag ställer mig en mycket svårare uppgift; att påvisa att varenda bekännelse är falsk, d. v. s. motsäger verkligheten. Vari bestå mina bevis? Jag skall ge några exempel. Jag skulle behöva åtminstone en timme för att framlägga de två viktigaste händelserna: den anklagade Holtzmanns föregivna resa för att besöka mig i Köpenhamn för att där mottaga terrorinstruktioner och den anklagade Pjatakovs föregivna resa till Oslo för att där få instruktioner angående Sovjetunionens uppdelning. Jag har till min disposition en fullständig arsenal av bevis, att Holtzmann inte kom för att träffa mig i Köpenhamn och att Pjatakov inte kom för att träffa mig i Oslo. Nu nämner jag endast de enklaste bevisen, så långt den begränsade tiden det medgiver.

Till skillnad från de andra svarandena, uppgav Holtzmann datum: 23-25 november 1932 (hemligheten är enkel: genom tidningar blev det känt, när jag anlände till Köpenhamn) och angav konkreta detaljer: Holtzmann kom för att besöka mig genom förmedling av min son, Leo Sedov, med vilken han, Holtzmann, hade sammanträffat i Hôtel Bristol. Vad Hôtel Bristol beträffar, hade Holtzmann tidigare överenskommit med Sedov i Berlin om denna mötesplats. När Holtzmann kom till Köpenhamn, träffade han egendomligt nog Sedov i hallen uti detta hotell. Därifrån gingo båda för att träffa mig. Under samtalet mellan Holtzmann och mig, gick Sedov, enligt Holtzmanns ord, upprepade gånger in och ut i rummet. Vilka levande detaljer! Vi dra en lättnadens suck: äntligen ha vi inte bara virriga bekännelser att göra med utan också något som liknar ett faktum. Det tråkiga med det hela, kära lyssnare, är emellertid, att min son aldrig varit i Köpenhamn, vare sig i november 1932 eller någon annan gång i sitt liv. Jag ber er hålla detta noga i minnet! I november 1932 vistades min son i Berlin, d. v. s. i Tyskland och inte i Danmark, och gjorde fåfänga ansträngningar för att få resa och träffa mig och sin mor i Köpenhamn: glöm inte, att Weimardemokratien redan höll på att dra sin sista suck, och att Berlinpolisen blev strängare och strängare. Alla enskildheter i samband med min sons åtgärder i och för sin avresa äro till full evidens klarlagda. Våra dagliga telefonsamtal med min son från Köpenhamn till Berlin kunna fastställas genom telefoncentralen i Köpenhamn. Dussintals vittnen, vilka vid denna tid umgingos med mig och min hustru i Köpenhamn, visste, att vi otåligt men förgäves väntade på vår son. Samtidigt veta min sons alla vänner i Berlin, att han förgäves försökte få visum. Just tack vare dessa ideliga ansträngningar och hinder har det faktum, att mötet aldrig blev verklighet, stannat i dussintals människors minne. De leva alla i utlandet och ha redan avgivit sina skriftliga vittnesmål. Räcker detta? Jag skulle tro det! Pritt och Rosenmark säga kanske "Nej"? Därför att de äro eftergivna endast mot G. P. U.! Nåväl: jag skall möta dem på halva vägen. Jag har ännu påtagligare, ännu mera direkta och ännu mera obestridda bevis. I själva verket ägde mötet med vår son rum, efter det vi hade lämnat Danmark, nämligen i Frankrike på vägen till Turkiet. Detta sammanträffande möjliggjordes endast tack vare den dåvarande premiärministerns, monsieur Herriots, personliga mellankomst. I det franska utrikesministeriet har min hustrus telegram till Herriot, daterat den 1 december, bevarats, likaså Herriots telegrafiska order till franska konsulatet i Berlin den 3 december, att omedelbart ge min son visum. En tid fruktade jag att G. P. U:s agenter i Paris skulle få tag i dessa dokument. Som väl är, ha de inte lyckats. De två telegrammen återfunnos lyckligtvis för några veckor sedan i utrikesministeriet. Förstår ni mig riktigt? Jag har nu kopior av båda telegrammen till mitt förfogande. Jag skall inte citera texterna, numren och data för att inte spilla tid: jag skall

överlämna dem till pressen i morgon.²(1) I min sons pass finns ett visum beviljat av det franska konsulatet den 3 december. På morgonen den 4 lämnade min son Berlin. I hans pass finnas stämplarna satta vid gränsen samma dag. Passet har i sin helhet bevarats. Medborgare i New York, hör ni min röst från Mexico City? jag vill, att ni skall höra vartenda ord, trots min förskräckliga engelska! Sammanträffandet med vår son ägde rum i Paris, på Gare du Nord, i ett andraklasståg, som förde oss från Dunkerque, i närvaro av dussintals vänner, som följde med oss och som mottogo oss. Jag hoppas detta räcker! Varken G. P. U. eller Pritt kunna låtsa okunnighet om detta. De sitta inklämda i ett skruvståd. Holtzmann kunde inte träffa min son i Köpenhamn, därför att min son befann sig i Berlin.

Min son kunde inte ha gått ut och in under mötet. Vem kommer sen att tro på historien om detta möte? Vem kommer att över huvud sätta tro till Holtzmanns bekännelse? Men det är inte allt. Enligt Holtzmann ägde dennes möte med min son rum i Hôtel Bristols hall. Storartat. .. Men nu råkar händelsevis Hôtel Bristol i Köpenhamn vara nedrivet till grunden sedan år 1917! 1932 existerade detta hotell endast som ett ömt minne. Hotellet återuppbyggdes först 1936, just i de dagar, då Holtzmann avgav sina olyckliga förklaringar. Den tjänstvillige Pritt undfägnar oss med den hypotesen, att ett ”skrivfel” sannolikt föreligger: den ryska stenografen, förstår ni, måste ha feluppfattat ordet Bristol, och inte nog med det: ingen av de refererande journalisterna och redaktörerna rättade misstaget. Nåväl! Men vad skall man säga om min son? Också här ett skrivfel av en stenograf? På den punkten iakttagit Pritt, som följer Vysjinskij, en värtalig tystnad. I själva verket kände G. P. U. genom sina agenter till min sons ansträngningar och antog, att han träffade mig i Köpenhamn. Där ha vi upphovet till det ”skrivfelet”! Holtzmann kände tydligen till Hôtel Bristol genom minnen från sin emigranttid för länge sedan, och det var därför som han nämnde det. Därifrån härrör det andra ”skrivfelet”! Två skrivfel i förening åstadkomma en katastrof: av Holtzmanns bekännelser återstår endast en grushög, liksom av Hôtel Bristol efter förstörelsen. Och ändå är detta – glöm inte det – den viktigaste bebyggelsen i processen mot de 16: av alla de gamla revolutionärerna var Holtzmann den ende, som träffat mig och mottagit terrorinstruktioner!

Låt oss nu övergå till den andra episoden. Pjatakov kom med flygmaskin från Berlin till Oslo i mitten på december 1935 för att träffa mig. Av de tretton preciserade frågor, vilka jag riktade till Moskvadomstolen, medan Pjatakov ännu levde, blev inte en enda besvarad. Varenda en av dessa frågor söndersmular hela myten om Pjatakovs resa. Emellertid har min norske värd, Konrad Knudsen, ledamot av stortinget, och min förutvarande sekreterare, Erwin Wolff, redan låtit meddela genom pressen, att jag inte mottog någon rysk besökare i december 1935, och att jag inte gjorde några resor utom i deras sällskap. Är ni inte nöjda med dessa försäkringar? Här

² De 2 telegrammen lyder på följande sätt (originalen på franska)

(1):

Köpenhamn PK120 8W I 23 50 Norra

Konseljpresident E. Herriot, Paris:

Reser genom Frankrike och önskar träffa min son Leo Sedov studerande i Berlin jag anhåller om er vänliga mellankomst för att han skall få tillåtelse att träffa mig på min genomresa hälsningar

Natalie Sedov Trotskij

(2):

Utrikesministeriet

Paris den 3 december 1932

Till den franske konsuln, Berlin:

Mme. Trotskij som återvänder hem från Danmark skulle gärna när hon reser genom franskt territorium vilja sammanträffa med sin son, Leo Sedov, som f. n. studerar i Berlin.

Jag bemyndigar er härmed att visa herr Sedovs pass för en fem dagars vistelse i Frankrike och tillägga en försäkran att han skall få tillåtelse att återvända till Tyskland vid vistelsens utgång.

Diplomattjänsten

har ni i så fall ytterligare ett bevis: myndigheterna vid Osloaerodromen ha på basis av dessa uppteckningar officiellt fastslagit, att under loppet av december 1935 inte ett enda utländskt aeroplan landat vid deras flyghamn! Kanske har ett skrivfel insmugit sig även i aerodromens register? Bäste herr Pritt, det får nu räcka med edra skrivfel, var vänlig och hitta på något intelligentare! Men er fantasi kommer inte att hjälpa er stort: jag har till mitt förfogande dussintals direkta och indirekta intyg som skingra dunklet kring den olycklige Pjatakovs vittnesmål, vilken av G. P. U. tvingades att flyga för att träffa mig i en uppdyktad flygmaskin, precis som den heliga inkquisitionen tvingade häxor att på kvastskäft fara till sina möten med djävulen. Tekniken har ändrats, men andemeningen är sig lik.

I Hippodromen finns det säkert många sakkunniga jurister närvarande. Jag ber dem fästa sin uppmärksamhet på det faktum, att varken Holtzmann eller Pjatakov gjorde den allra svagaste antydning om min adress, d. v. s. om tidpunkten och mötesplatsen. Ingendera av dem uppgav exakt det pass och det namn, under vilket han reste utomlands. Åklagaren utfrågade dem inte ens om deras pass. Orsaken är uppenbar: deras namn skulle inte kunna återfinnas på de utländska resandelistorna. Pjatakov kunde inte ha undvikit att ligga över i Norge, emedan dagarna i december äro mycket korta. Han uppgav emellertid inget hotell. Åklagaren utfrågade honom inte ens om något hotell. Varför? Emedan Hotel Bristols vålnad svävar över Vysjinskij's huvud! Åklagaren är inte någon åklagare utan Pjatakovs inkvisitor och inspiratör, liksom Pjatakov bara är ett G. P. U:s olyckliga offer.

Jag skulle nu kunna framlägga en förkrossande mängd vittnesmål och dokument, vilka totalt skulle söndersmula hela raden av svarandenas bekännelser: Smirnov, Mratjkovskij, Dreitzer, Radek, Vladimir Romm, Olberg, kort sagt, alla dessas, vilka på minsta sätt sökt lämna fakta, närmare upplysningar om tid och rum. Ett sådant arbete kan emellertid med framgång endast utföras inför en undersökningskommission under medverkan av jurister, vilka ha tillräcklig tid till en detaljerad granskning av dokument och vittnesförhör.

Men redan vad jag sagt, hoppas jag, räcker att förklara undersökningens kommande utveckling. Å ena sidan en anklagelse, vilken till sin innersta kärna är fantastisk; hela den gamla generationen av bolsjeviker anklagas för ett skändligt förräderi, som saknar varje mening och ändamål. Anklagaren har trots tusentals arresteringar och husundersökningar inga påtagliga bevis till sitt förfogande, på vilka han kunnat grunda sin anklagelse. *Denna fullständiga frånvaro av bevis är det mest fruktansvärda beviset mot Stalin!* Avrättningarna äro grundade uteslutande på framtvingade bekännelser. Och när fakta omnämnas i dessa bekännelser, söndersmulas de till stoft vid första kontakt med en kritisk undersökning.

G. P. U. är inte blott skyldig till en uppgjord komplott. Den har gjort sig skyldig till en usel, skändlig, dåraktig sammansvärjning. Strafflöshet depraverar. Frånvaron av kontroll förlamar kritiken. Förfalskarna utföra sitt verk, hur de göra det, spelar sedan ingen roll. De lita på bekännelsernas och... avrättningarnas totaleffekt. Om man samvetsgrant jämför det fantastiska i anklagelsen i dess helhet med de påtagligt falska vittnesmålen beträffande fakta, vad blir sedan kvar av alla dessa monotona bekännelser? En inkvisitionsdomstols kvävande atmosfär och intet annat.

Men det finns ett annat slags bevis, som förefaller mig inte mindre betydelsefullt. Under mitt deportationsår och de åtta emigrantåren skrev jag till nära och avlägsna vänner inemot 2,000 brev, vilka berörde den aktuella politikens mest vitala frågor. De brev, som jag själv fått, och kopiorna av mina svar finnas alltjämt i behåll. Tack vare sin kontinuitet avslöja dessa brev framför allt de djupa motsägelserna, anakronismerna och de rena orimligheterna i anklagelsen, inte blott vad mig själv och min son angår, utan också vad de andra anklagade beträffar. Dessa brev ha emellertid en mera vittgående betydelse. Hela min teoretiska och politiska aktivitet under dessa år återspeglas helt och fullt i dessa brev. Breven komplettera

mina böcker och artiklar. Granskningen av min korrespondens är enligt min mening av avgörande betydelse för karakteriseringen inte blott av min egen utan också av mina brevskrivares politiska och moraliska personlighet. Vysjinskij har inte kunnat framlägga ett enda brev för domstolen. Jag skall framlägga för kommissionen eller för en domstol tusentals brev, som dessutom adresserats till personer, vilka stå mig närmast och för vilka jag inte hade något att dölja, särskilt till min son Leo. Denna korrespondens förintar genom sin egen inre, övertygande kraft själva brodden till den stalinska komplotten. Åklagaren med sina undanflykter och sina förolämpningar och de anklagade med sina bekännelsemonologer bli hängande i luften. Häri ligger betydelsen av min korrespondens. Jag anhåller inte om någons förtroende. Jag vädjar till förnuftet, logiken, kritiken. Jag framlägger fakta och dokument. Jag kräver ett bestyrkande av dessa!

Ibland er, kära lyssnare, finns det säkert inte så få, som öppet säga: "De anklagades bekännelser äro falska, det är tydligt; men hur kunde Stalin skaffa sådana bekännelser; det är där, hemligheten ligger!" I själva verket är hemligheten inte så djup. Inkquisitionen frampressade med en mycket enklare teknik alla slags bekännelser ur sina offer. Det var därför, som den demokratiska strafflagen frångick medeltidens metoder, emedan de inte ledde till fastställandet av sanningen utan endast till en bekräftelse av de anklagelser, som dikterades av rannsakningsdomaren. G. P. U:s rannsakingar ha en alltigenom inkvisitorisk karaktär: det är hela hemligheten med bekännelserna!

Sovjetunionens hela politiska atmosfär är genomsyrad av inkquisitionens anda. Har ni läst André Gides lilla bok, "Tillbaka från S. S. S. R."³ Gide är en vän av Sovjetunionen men inte en byråkratins lakej. Denne konstnär har dessutom ögon att se med. En liten episod i Gides bok är av ovärderlig hjälp för att förstå Moskvaprocesserna. Vid slutet av sin resa önskade Gide avsända ett telegram till Stalin, men då han inte blivit uppfostrad av inkvisitorer, tilltalade han Stalin med det enkla, demokratiska ordet "ni". Man vägrade att ta emot telegrammet. Myndigheternas representanter förklarade för Gide: "När man skriver till Stalin, måste man säga: 'arbetarnas ledare' eller 'folkets hövding', inte det enkla demokratiska ordet 'ni'." Gide försökte resonera sig fram: "Sätter sig inte Stalin över sådant smicker?" Det var lönlöst. Man vägrade fortfarande att ta emot hans telegram utan det bysantinska smickret. Slutligen förklarade Gide: "Jag ger mig i denna ledsamma strid, men jag frånsäger mig allt ansvar . . ." På detta sätt blev en allmänt erkänd författare och hedrad gäst på några minuter uttröttad och tvingad att underteckna inte det telegram, som han själv önskade sända, men det, som dikterades för honom av obetydliga inkvisitorer. Må nu den, som har ett uns fantasi, föreställa sig, inte en aktad och välkänd resenär utan en olycklig sovjetmedborgare, en oppositionsman, isolerad och förföljd, en paria, som tvingas skriva, inte hälsningstelegram till Stalin men dussintals och tjuotals bekännelser om sina brott.

Kanske finns det i denna värld många hjältar, som ha kraft att uthärda allt slags tortyr, kroppslig och själslig, som de själva, deras hustrur och barn utsättas för. Jag vet inte ... Mina personliga iakttagelser ha lärt mig, att det finns gränser för det mänskliga nervsystemets motståndskraft. Genom G. P. U. kan Stalin lömskt störta sitt offer i en avgrund av den svartaste förtvivlan, förödmjukelse, vanära, så att vederbörande tar på sig de mest hårresande brott inför utsikten till en nära förestående död eller inför en svag stråle av framtidshopp som enda resultat. Såvida han nu inte har självmord i tankarna, vilket Tomskij föredrog! Joffe försvann tidigare samma väg från det hela, liksom två medlemmar av mitt militärsekretariat Glazmann och Butov, Zinovjevs sekreterare Bogdan, min dotter Zinaida och flera dussin andra. Självmord eller moralisk självpuppigivelse: det finns intet annat val! Men glöm inte, att i G. P. U:s fångelser är till och med självmord en ofta ouppnåelig lyx! -

³ Finns på marxistarkivet: [Resa i Sovjet](#)

Moskvaprocesserna vanhedra inte revolutionen, ty de äro reaktionens avkomma. Moskva-processerna vanhedra inte den gamla generationen av bolsjeviker; de visa endast, att även bolsjeviker äro kött och blod, och att de inte i det oändliga kunna hålla stånd, när döds pendeln svänger över deras huvuden. Moskvaprocesserna vanhedra den politiska regim, som har tänkt ut dem: bonapartismens regim, utan heder och utan samvete! Alla de avrättade dogo med förbannelser mot denna regim på sina läppar.

Låt den som vill gråta bittra tårar, därför att historien skrider framåt på detta meningslösa sätt: två steg framåt, ett steg tillbaka. Men tårar gagna föga. Det är nödvändigt, att, som Spinoza säger, inte skratta, inte gråta, men förstå!

Vilka äro förgrundsfigurerna bland svarandena? Gamla bolsjeviker, partiets, sovjetstatens, röda arméns, Kommunistiska Internationalens grundläggare. Vem är deras anklagare? Vysjinskij, en bourgeoisiadvokat, som kallade sig mensjevik efter oktoberrevolutionen, och som anslöt sig till bolsjevikerna först efter deras definitiva seger. Vem skrev de vedervärdiga smådeartiklarna i *Pravda* mot de anklagade? Saslivskij, en f. d. stöttepelare i en banktidsskrift, en figur som Lenin i sina artiklar endast omnämnde som "lymmel". *Pravdas* förutvarande redaktör Bucharin är arresterad. *Pravdas* bärande kraft är nu Koltsov, en borgerlig kåsör, som under hela inbördeskriget stannade kvar i de vitas läger. Sokolnikov, en deltagare i oktoberrevolutionen och inbördeskriget är dömd som förrädare. Rakovskij har åtal att vänta. Sokolnikov och Rakovskij voro ambassadörer i London. Deras plats innehas nu av Maiskij, en högermensjevik, som under inbördeskriget var minister i den vita regeringen i Koltjak-territoriet. Trojanovskij, sovjetambassadören i Washington, behandlar trotskisterna som kontrarevolutionärer. Han själv var under oktoberrevolutionens första år medlem i mensjevikernas centralkommitté och anslöt sig till bolsjevikerna först sedan de började utdela lockande ämbeten. Innan Sokolnikov blev ambassadör, var han folkkommissarie för finanserna. Vem innehar i dag denna post? Grinko, som tillsammans med vitgardisterna under åren 1917-18 i välfärdskommittén bekämpade sovjeterna. En av våra bästa sovjetdiplomater var Joffe, den förste ambassadören i Tyskland, som genom förföljelser drevs till självmord. Vem ersatte honom i Berlin? Först den f. d. oppositionsmannen Krestinskij, som gjort bot och bättring, sedan Chintjuk, f. d. mensjevik, medlem av den kontrarevolutionära välfärds-kommittén, och slutligen Suritz, som också tillbragte året 1917 på andra sidan barriaden. Jag skulle kunna fortsätta denna lista i det oändliga.

Dessa vittomfattande personalförändringar, särskilt iögonenfallande i landsorten, ha sina djupa, sociala orsaker. Vilka äro dessa? Det är tid, mina åhörare, hög tid att äntligen inse, att en ny aristokrati har bildats i Sovjetunionen. Oktoberrevolutionen skred fram under jämlikhetens banér. Byråkratin är förkroppsligandet av den mest fruktansvärda klasskillnad. Revolutionen tillintetgjorde adeln. Byråkratin skapar en ny överklass. Revolutionen avskaffade titlar och ordnar. Den nya aristokratin frambringa marskalkar och generaler. Den nya aristokratin suger till sig en oerhörd del av nationalinkomsten. Dess ställning till folket är bedräglig och falsk. Dess ledare äro nödgade att beslöja verkligheten, att bedra massorna, att maskera sig, att göra svart till vitt. Den nya aristokratins hela politik är en enda bluff. Den nya konstitutionen är ingenting annat än bluff.

Fruktan för kritik är fruktan för massorna. Byråkratin är rädd för folket. Revolutionens lava har ännu inte kallnat. Byråkratin kan inte krossa de missnöjda och kritikerna genom blodigt undertryckande, endast därför att dessa kräva ett nedbrytande av privilegieväldet. Det är därför som de falska anklagelserna mot oppositionen inte äro tillfälliga handlingar utan ett *system*, vilket bottnar i härskarkastens nuvarande läge.

Låt oss erinra oss, hur termidorianerna i den franska revolutionen handlade mot jakobinerna. Historikern Aulard skriver: "Fienderna nöjde sig inte med mordet på Robespierre och dennes

vänner; de nedsvärtade dem, i det de inför Frankrikes ögon framställde dem som rojalister, människor, vilka sålt sig till främmande makt”. Stalin har inte hittat på någonting nytt. Han har helt enkelt ersatt rojalister med fascister.

När stalinisterna kalla oss ”förrädare”, så ligger det i denna anklagelse inte blott hat utan också en viss uppriktighet. De tycka, att vi förråda den heliga generals- och marskalkskastens intressen, denna kast, som ensam anser sig i stånd att bygga upp socialismen, men som i själva verket komprometterar själva socialismens idé. För vår del betrakta vi stalinisterna som förrädare av sovjetmassornas och världsproletariatets intressen. Det är absurt att söka förklara en sådan rasande kamp enbart med personliga motiv. Här är det inte blott fråga om olika program men också om skilda sociala intressen, vilka i växande fiendskap skära sig mot varandra.

”Och vilken är nu er allmänna diagnos?” frågar ni. ”Vilken är er prognos?” Jag sade nyss: Mitt anförande behandlar uteslutande Moskvaprocesserna. Den sociala diagnosen och prognosen utgöra innehållet i min nya bok: Revolutionen är förrådd: Vad är S. S. S. R. och vart styr det hän? Jag vill dock här med ett par ord antyda min mening.

Oktoberrevolutionens fundamentala landvinningar, de nya egendomsformerna, vilka tillåta utvecklingen av produktionskrafterna, äro ännu inte förstörda, men de ha redan kommit i en oförsonlig konflikt med den politiska despotismen. Socialism är omöjlig utan massornas självständiga aktivitet och den mänskliga personlighetens blomstring. Stalin trampar bådadera under fötterna. En öppen revolutionär konflikt mellan folket och den nya despotismen är oundviklig. Stalins regim är dömd. Skall den kapitalistiska kontrarevolutionen eller arbetardemokratin träda i stället? Historien har ännu inte träffat något avgörande i denna fråga. Avgörandet beror också på världsproletariatets aktivitet.

Om vi för ett ögonblick medge, att fascismen kommer att triumfera i Spanien, och därmed också i Frankrike, skulle Sovjetunionen, omgiven av en fascistisk ring, dömas till fortsatt degeneration, som nödvändigtvis kommer att sträcka sig från den politiska överbyggnaden till de ekonomiska grundvalarna. Med andra ord, det europeiska proletariatets undergång skulle sannolikt betyda Sovjetunionens sammanbrott.

Om däremot de arbetande massorna i Spanien besegra fascismen, om arbetarklassen i Frankrike definitivt väljer befrielsens väg, då komma Sovjetunionens förtryckta massor att åter resa sig och lyfta sina huvuden! Då skall den sista timmen slå för Stalins despotism. Men sovjetdemokratin kommer inte att kunna triumfera av sig själv. Det beror också på er. Massorna behöva er hjälp. Den första hjälpen består i att säga dem sanningen.

Frågan är nu, om man skall hjälpa den demoraliserade byråkratin gentemot folket eller folkets framåtskridande krafter gentemot byråkratin. Moskvaprocesserna äro en signal. Ve dem, som inte förstå vad detta gäller. Reichstags-processen hade säkerligen en stor betydelse. Men här rörde det sig endast om gemen, föraktlig fascism, detta förkroppsligande av alla mörkrets och barbariets laster. Moskvaprocesserna försiggå under socialismens banér. Vi vilja inte utlämna detta banér till lögnens mästare! Om vår generation råkar vara för svag för att förverkliga socialismen här på jorden, så vilja vi lämna det fläckfria banéret i arv till våra barn. Kampen, som skyntar vid horisonten, överträffar vida betydelsen av individer, meningsklickar och partier. Det är kampen om hela mänsklighetens framtid. Den kommer att bli hård. Den kommer att bli långvarig. Den som söker fysisk bekvämlighet och själaro må träda åt sidan. I reaktionstider är det lämpligare att förlita sig på byråkratin än på sanningen. Men alla de, för vilka ordet socialism inte är ett ihåligt ljud utan själva innehållet i deras moraliska liv – framåt! Varken hotelser, förföljelser eller kränkningar kunna hejda oss! Sanningen skall triumfera om inte förr så över våra vitnade ben! Vi skola röja vägen för den! Den skall segra! Under alla ödets hårda slag skall jag känna mig lycklig, liksom i min ungdoms bästa dagar,

om jag tillsammans med er kan bidra till denna seger! Ty, mina vänner, den högsta mänskliga lycka består inte i vinningarna för dagen utan i arbetet för framtiden.

Lästips

I april 1937 hölls i Mexiko en ”moträttegång”, anordnad av den s k Deweykommissionen, där man synade Moskvarättegångarnas anklagelser mot Trotskij . Deweykommissionens arbete och slutsatser är väldokumenterade:

[Fallet Leo Trotskij](#). Stenografiskt protokoll från förhören med Trotskij.

[Icke skyldig](#). Deweykommissionens slutrapport om Moskvarättegångarnas anklagelser mot Trotskij.